

Artikkeli

Sanattomien sopimusten puolustajat: eduskunnan perustuslakivaliokunnan suhde mediajulkisuuteen

Kansanedustajista koostuvalla eduskunnan perustuslakivaliokunnalla on Suomessa monista muista maista poiketen merkittävää vastuuta lakien perustuslainmukaisuuden tulkinnassa. Tutkimme tässä artikkelissa, miten julkisuuden ja median paine tuntuu perustuslakivaliokunnan työssä, kun median merkitys yhteiskunnassa on kasvanut. Selvitämme valiokunnan jäsenten, virkamiesten ja valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden haastatteluiden avulla, miten media vaikuttaa perustuslakivaliokunnan työskentelyyn ja miten valiokunta pyrkii hallitsemaan mediaa ja sen aiheuttamaa painetta. Perustuslakivaliokunnan työskentelyä ohjaavat oikeudelliset säännökset, joiden mukaan valiokunta kokousta suljettujen ovien takana, jolloin luottamuksellisista valiokuntakeskusteluista ei tule puhua julkisuudessa. Samalla media on kuitenkin kiinnostunut valiokunnan työskentelystä. Kuvaammekin, miten valiokunta pyrkii hallitsemaan suhdettaan mediaan myös erilaisilla epävirallisilla käytännöillä: esimerkiksi keskustelemalla sisäisesti viestinnän toimintatavoista ja sulkemalla valiokuntatyön ulkopuolelle asiantuntijoita, joiden katsotaan toimivan mediassa liian aktiivisesti ja valiokunnan käytäntöjen vastaisesti. Tavoitteena on suojata valiokuntaa ja sen harjoittamaa oikeudellista harkintaa mediahuomion kiihdyttämältä politisoitumiselta. Median kasvava vaikutus yhteiskunnassa näkyy paitsi julkisuuden tavoitteluna myös defensiivisyytenä, kun instituutiot pyrkivät suojaamaan työskentelyään julkisuuden ja median paineelta. Esitämme, että Suomessa julkisuuden ja median vaikutus perustuslain tulkintaan on erityisen tärkeä kysymys, jonka kehitystä on hyvä tutkia ja seurata myös jatkossa.

ASIASANAT: perustuslaki, perustuslakivaliokunta, medioituminen

Toisin kuin monissa muissa maissa, joissa tuomioistuimet yleensä valvovat lakien perustuslainmukaisuutta, Suomessa lakien suhdetta perustuslakiin ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin valvoo ensisijaisesti eduskunnan perustuslakivaliokunta. Tässä artikkelissa tutkimme, millaisia paineita media ja julkisuus tuovat perustuslakivaliokunnan työhön.

Vaikka valiokunta harjoittaa politiikasta irrallista oikeudellista harkintaa, se käsittelee poliittisesti kiistanalaisia kysymyksiä, joista käydään usein laajaa julkista keskustelua. Valiokunta ja sen kuulemat oikeudelliset asiantuntijat ovatkin olleet näkyvästi esillä mediajulkisuudessa (esim. Koivisto 2019; Teittinen, Kervinen ja Muhonen 2020; Sajari 2021). Lisäksi sosiaalinen media on tuonut uuden piirteen julkisuuteen: osa suomalaisista oikeusoppineista ruotii perustuslaillisia kysymyksiä aktiivisesti sosiaalisessa mediassa, mikä on herättänyt keskustelua siitä, onko sosiaaliseen mediaan syntynyt ”omanlaisensa perusoikeuksien valvontajärjestelmä” (Junkkari 2021). Julkisuuden kasvanut rooli on herättänyt keskustelua myös siitä, onko valiokunnan työ politisoitumassa julkisuuden paineissa ja kykeneekö valiokunta toimimaan perustuslainmukaisuuden puolueettomana tulkitsijana (esim. Hakahuhta 2020).

Oikeustieteellisessä tutkimuksessa median roolia ei ole juuri käsitelty. Saraviita (2009, 446) tarkastelee median ja perustuslakivaliokunnan suhdetta sähköisen viestinnän tietosuojaalain muutosesityksen eli niin sanotun Lex Nokian kohdalla. Lakien perustuslainmukaisuuden valvontajärjestelmän on paitsi suojauduttava puoluepoliittiselta vaikuttamiselta myös varauduttava median luomaan paineeseen. Oikeustieteessä onkin toivottu lisää perustuslakivaliokunnan toimintaa tarkastelevaa tutkimusta (Keinänen ja Wiberg 2012; Saraviita 2012). Kuvaamme tässä artikkelissa, miten media vaikuttaa valiokunnan työskentelyyn: millaisia paineita media tuo perustuslakivaliokunnan toimintaan ja millaisilla käytännöllillä valiokunta pyrkii näitä paineita hallitsemaan. Aineistonamme ovat perustuslakivaliokunnan jäseninä ja puheenjohtajina toimivien kansanedustajien, valiokuntaneuvosten sekä valiokunnan kuultavina käyvien oikeudellisten asiantuntijoiden teemahaastattelut, joita on yhteensä 49 kappaletta. Haastattelujen avulla kuvaamme, miten media vaikuttaa perustuslakivaliokunnan työskentelyyn ja miten valiokunta vastaavasti pyrkii ottamaan median huomioon ja suojaamaan omaa toimintaansa.

Tutkimuksemme kontribuoi medioitumisesta tehtyyn tutkimukseen, jossa on selvitetty, miten yhteiskunnan eri toimijat ja instituutiot sopeuttavat omaa toimintaansa tiedotusvälineiden uutiskriteereihin (Esser 2013) tai sosiaalisen median alustojen toimintalogiikkaan (van Dijck ja Poell 2013). Kun yhteiskunta medioituu, esimerkiksi politiikka (Mazzoleni ja Schulz 1999; Strömbäck 2008), julkinen hallinto (Thorbjørnsrud, Ustad Figenschou ja Ihlen 2014), tiede (Schäfer 2014) ja myös oikeudelliset instituutiot (Peleg ja Bogoch 2012) mukautuvat toimimaan medialogiikan edellyttämällä tavalla. Medioituminen merkitsee usein sitä, että yhteiskunnan eri toimijat ja instituutiot tavoittelevat median huomiota entistä aktiivisemmin (esim. Altheide 2004, 294; Strömbäck 2008; Esser 2013, 166–174; Strömbäck ja Esser 2014). Tässä tutkimuksessa kuitenkin kuvaamme, miten medioituminen näkyy myös siten, että jotkut toimijat pyrkivät suojautumaan median aiheuttamilta paineilta ja riskeiltä (ks. Spörer-Wagner ja Marcinkowski 2010; Strömbäck ja Van Aelst 2013, 353; Marcinkowski 2014, 13). Medioituminen voi olla puolustautuvaa: median aktiivista välttelyä ja siltä suojautumista (Scheu 2019; Nölleke, Scheu ja Birkner 2021). Oikeudelliset toimijat ja instituutiot ovat tästä hyvä esimerkki. Niiden toiminta ei ole riippuvaista median tarjoamasta näkyvyydestä, vaan mediajulkisuus voi haastaa oikeudellisen logiikan, jonka pitäisi nojautua yksinomaan juridiseen harkintaan (Peleg ja Bogoch 2012, 973).

Suomalaisessa oikeusjärjestelmässä tämä median luoma paine tuntuu erityisesti eduskunnan perustuslakivaliokunnassa, joka valvoo säädettävien lakien perustuslainmukai-

suutta. Valiokuntatyöskentelyn julkisuutta on säännelty perustuslaissa (731/1999, PL) ja eduskunnan työjärjestyksessä (40/2000, TJ). Valiokunnan julkisuutta rajoittaa perustuslain säännös, jonka mukaan valiokunnan kokoukset eivät ole julkisia. Tämän vuoksi valiokunnan jäsenet eivät puhu valiokunnan kokouksissa käydyistä keskusteluista yksityiskohtaisesti julkisuudessa. Toisaalta laissa ei kuitenkaan ole yksityiskohtaista sääntelyä sitä, missä määrin valiokunnan asioita voi käsitellä julkisuudessa. Julkisista esiintymisistä ei myöskään koidu oikeudellisia sanktioita, ellei valiokunnan jäsen tai asiantuntija puhu salassa pidettäviksi määritellyistä asioista. Valiokunnan jäsenillä onkin periaatteessa mahdollisuus esittää näkemyksiä myös julkisuuteen. Siihen, miten he näitä mahdollisuuksia käyttävät, vaikuttavat merkittävästi valiokunnan oma julkisuuskuulttuuri ja yhdessä sovitut mediakäytännöt (ks. Thorbjørnsrud 2015, 191). Nämä käytännöt ovat tärkeitä, koska niillä suojataan Suomessa perustuslain tulkintaa. Siksi niitä on tarpeen tutkia ja ymmärtää.

Perustuslakivaliokunta ja media

Suomessa lakien perustuslainmukaisuutta valvoo ensisijaisesti kansanedustajista koostuva perustuslakivaliokunta. Perustuslain 74 §:n mukaan perustuslakivaliokunta antaa lausuntoja sen käsittelyyn tulevien lakiehdotusten ja muiden asioiden perustuslainmukaisuudesta ja suhteesta kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Suomalainen lakien perustuslainmukaisuuden valvonta lepää siis suurelta osin ennakkollisen ja eduskunnan itsensä suorittaman valvonnan varassa. Perustuslain 106 §:n mukaisesti tuomioistuinten lakien perustuslainmukaisuuden jälkivalvonta täydentää ennakkollista perustuslainmukaisuuden valvontaa. Myös valtioneuvoston oikeuskanslerilla ja eduskunnan puhemiehellä on omat roolinsa perustuslainmukaisuuden ennakkovalvonnassa (Husa ja Jyränki 2021, 418–427).

Perustuslakivaliokunta toimii politiikan yläpuolella, ja sen odotetaan tekevän riippumattomaa oikeudellista harkintaa. Perustuslakivaliokunta pyrkii sen vuoksi yksimieliseen päätöksentekoon, ja sen lausunnot nojaavat oikeudellisten asiantuntijoiden näkemyksiin, valiokuntaneuvosten asiantuntemukseen ja valiokunnan aiempaan tulkintakäytäntöön. (Hidén 2008; Lavapuro 2010; 228–233; Saraviita 2011, 637–640; Husa ja Jyränki 2021, 424–428; Dahlberg 2021.) Perustuslainmukaisuuden valvontajärjestelmän toimivuuden kannalta on oleellista, että kansanedustajista koostuva valiokunta pitää lausuntoasioissaan pääosin oikeudellisessa harkinnassa ja jättää puoluepoliittiset vastakkainasettelut valiokuntatyön ulkopuolelle. Siinä missä hallituksen ja opposition voimasuhteet heijastuvat yleensä eduskunnan valiokuntien työskentelyyn (Pekonen 2011, 152), perustuslakivaliokunta tavoittelee tuomioistuimille ominaista puolueetonta asemaa.

Oikeudellisessa harkinnassa pitäytyminen varmistetaan siten, että päätöksenteossa nojaututaan vahvasti valiokunnan kuulemien oikeudellisten asiantuntijoiden näkemyksiin, valiokunnan aiempaan lausunto- ja tulkintakäytäntöön sekä valiokuntaneuvosten asiantuntemukseen (Husa 1998, 185; Hidén 2008; Lavapuro 2009; Dahlberg 2021). Asiantuntijoiden kannat vaikuttavat valiokunnan päätöksiin erityisen selvästi silloin, kun asiantuntijat ovat kannoissaan yksimielisiä (Jyränki 1984; Saraviita 2005, 255–256; 294–300).

Oikeudelliseen harkintaan pohjautuva päätöksenteko heijastuu myös siihen, millainen suhde perustuslakivaliokunnalla on julkisuuteen ja mediaan. Oikeudellisten instituutioiden

tulisi lähtökohtaisesti olla riippumattomia poliittisista intresseistä ja kaikista ulkopuolisista tahoista, kuten mediasta (esim. Husa ja Jyränki 2021, 391–401). Julkisuudella ja medialla ei siis pitäisi olla merkitystä perustuslakivaliokunnan oikeudelliseen harkintaan nojaavassa lausuntotyössä (ks. Saraviita 2009, 446). Tämä näkyy eduskunnan työskentelyä ohjaavissa säännöksissä. Perustuslain mukaan eduskunnan valiokunnat kokoustavat suljetuin ovin, ja eduskunnan työjärjestyksen mukaisesti valiokunnissa käsiteltävät asiakirjat tulevat pääosin julkisiksi valiokuntakäsittelyn päätyttyä (ks. HE 89/1990 vp, 6). Valiokuntakokoukset eivät ole julkisia, ja tästä kokousten ei-julkisesta luonteesta seuraa, että valiokuntien jäsenten tai asiantuntijoiden ei tule puhua kokousten sisällöstä mediajulkisuudessa. Näillä säännöksillä valiokunnalle pyritään takaamaan työrauha, jossa poliittiset kiistat eivät pääse hallitsemaan valiokunnan työtä (ks. Pekonen 2011, 156–170). Perustuslakivaliokunnan kokousten ei-julkinen luonne onkin perusteiltaan rinnastettavissa tuomioistuinten neuvottelusalaisuuteen (ks. esim. KHO 2011:73).

Valiokuntaa suojaa julkisuudelta myös se, että viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia – niin kutsuttua julkisuuslakia (621/1999) – ei sovelleta eduskuntaan tai sen valiokuntiin. Eduskunnan valiokuntien asiakirjojen julkisuudesta säännellään eduskunnan työjärjestyksessä. Lisäksi perustuslaissa on säädetty, että eduskunnan valiokuntien kokoukset eivät ole julkisia. Vaikka valiokuntien kokousten esityslistat ja pöytäkirjat ovat julkisia, muut asiakirjat tulevat pääsääntöisesti julkisiksi vasta valiokuntakäsittelyn päätyttyä. Myös valiokuntien kuulemien asiantuntijoiden kirjalliset lausunnot julkaistaan verkossa valiokunnan mietinnön tai lausunnon valmistuttua. Eduskunnan valiokuntien kokouksien suljettuja ovia on perusteltu ennen kaikkea työ- ja päätöksentekorauhalla (HE 89/1990 vp, 6; Vainio 2007, 266–268). Myös kansanedustajat pitävät suljettujen ovien takana työskentelyä toimivan valiokuntatyön edellytyksenä (Pekonen 2011, 164).

Toisaalta oikeudellisesti ei kuitenkaan ole yksityiskohtaisesti säännelty, missä määrin valiokunta-asioista voi puhua julkisuudessa. Julkisista esiintymisistä ei myöskään koidu oikeudellisia sanktioita, ellei valiokunnan jäsen tai asiantuntija puhu julkisuudessa salassa pidettäviksi määritellyistä asioista. Myös valiokunnan kuulemalla asiantuntijalla on oikeus käsitellä mediajulkisuudessa esimerkiksi oman asiantuntijalausuntonsa sisältöä. Valiokuntakokouksen ei-julkisesta luonteesta kuitenkin seuraa, että asiantuntijan ei tule puhua mediajulkisuudessa kokouksen keskusteluista muilta osin tai ottaa kantaa esimerkiksi muiden asiantuntijoiden lausuntoihin. Asiantuntijalla on siten sananvapauden mukaisesti oikeus puhua valiokunnan keskeneräisistä asioista julkisuuteen, mutta valiokunnan kokousten ei-julkinen luonne on niin ikään otettava huomioon. Valiokunta voi laissa säädetyin perustein julistaa asiakirjojaan salassa pidettäviksi. Rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 ja 2 §:ssä on säädetty rangaistus asiakirjan salassa pitämisestä koskevan velvollisuuden rikkomisesta. Muutoin laissa ei ole säädetty rikosoikeudellisista sanktioista, jotka koskisivat esimerkiksi tilannetta, jossa valiokunnan jäsen paljastaisi valiokunnan kokouksessa käytyjä neuvotteluja julkisuuteen.

Viime vuosikymmeninä median rooli poliittisissa järjestelmissä on kasvanut, minkä vuoksi monet kysymykset politisoituvat mediajulkisuudessa nostattaen kiistoja ja kohuja (Kunelius ja Väliavon 2009; Kantola ja Vesa 2013; Pollack ym. 2018). Perustuslakivaliokunta on oikeudellinen tai vähintään ”kvasi-oikeudellinen” (Husa 2004, 71; Tuori 2007, 263; Lavapuro, Ojanen ja Scheinin 2011, 510) instituutio, mutta samalla se käsittelee kiistanalaisia poliittisia kysymyksiä, jotka kiinnostavat muiden muassa toimittajia. Valiokunnan

jäsenet ovat poliittisia päättäjiä, jotka hakevat mediajulkisuutta saadakseen näkyvyyttä ja tunnettavuutta (ks. Altheide 2004, 294; Strömbäck 2008; Esser 2013, 166–174; Strömbäck ja Esser 2014). Perustuslakivaliokunta onkin ollut monien poliittisten erimielisyyksien keskiössä muun muassa sote-uudistuksen ja koronapandemian hoidon yhteydessä.

Oikeudellisten ja poliittisten tavoitteiden välinen jännite kielii myös perustuslain ja perustuslakivaliokunnan kasvaneesta merkityksestä. Suomalainen perusoikeusjärjestelmä uudistettiin kokonaisuudessaan vuonna 1995. Suomi liittyi vuonna 1990 Euroopan neuvoston alaiseen ihmisoikeussopimusjärjestelmään ja vuonna 1995 Euroopan unioniin. Vuonna 2000 voimaan tuli perustuslain kokonaisuudistus, jossa perusoikeusjärjestelmää vahvistettiin entisestään (Saraviita 2005, 108–133). Perustuslakivaliokunnan rooli lainsäädäntötyössä on vahvistunut. Entistä useampi lakiesitys päättyy valiokunnan käsiteltäväksi (Keinänen ja Wiberg 2012, 87; Riepula, Kultalahti ja Pohjolainen 2019, 323–324), ja valiokunnan käsittelemisiin asioihin kohdistuu paljon julkista kiinnostusta. Myös valiokunnan käyttämien oikeudellisten asiantuntijoiden toiminta näyttää muuttuneen. Valiokunnan oikeudellinen asema lepää pitkälti asiantuntijoiden varassa, ja nykyisin moni heistä ottaa aktiivisesti kantaa perustuslaillisiin kysymyksiin perinteisten tiedotusvälineiden tai sosiaalisen median kautta (esim. Junkkari 2021). On kiinnostavaa tutkia, miten julkisuus ja media heijastuvat perustuslakivaliokunnan työskentelyyn ja miten valiokunta reagoi toiminnassaan median paineeseen.

Medioituuko perustuslain tulkinta?

Suomalainen perustuslakivalvonta ei ole ainoa instituutio, joka joutuu määrittelemään suhdettaan mediaan ja julkisuuteen. Samalla kun median merkitys yhteiskunnissa on viime vuosikymmeninä kasvanut, yhteiskunnan eri instituutiot ja toimijat ovat *medioituneet*: ne ovat ryhtyneet sopeuttamaan toimintaansa medioiden toimintalogiikkaan ja pyrkivät käyttämään mediaa omien etujensa edistämiseen (esim. Strömbäck 2008; Peleg ja Bogoch 2012; Scheu 2019). Instituutiot tarvitsevat julkista näkyvyyttä, jota tarjoaa omaa ammattimaista toimintalogiikkaansa noudattava media (Blumler ja Esser 2019). Medioitumisesta käytyä keskustelua on hallinnut ajatus siitä, että median tarjoamaa julkista näkyvyyttä tavoitellaan, sillä se edistää instituutioiden ja niiden toimijoiden tavoitteita. Poliitikot tarvitsevat mediajulkisuutta kerätäkseen näkyvyyttä ja viime kädessä ääniä (Altheide 2004, 294; Strömbäck 2008; Esser 2013, 166–174; Strömbäck ja Esser 2014). Niin puolueet, etujärjestöt kuin yrityksetkin panostavat mediasuhteiden ylläpitoon ja pyrkivät edistämään omia tavoitteitaan mediajulkisuuden kautta (Kunelius, Noppari ja Reunanen 2010). Myös julkinen sektori satsoo ammattimaiseen viestintään, sillä positiivinen medianäkyvyys tukee kuvaa avoimesti ja tasapuolisesti toimivasta byrokraattisesta järjestelmästä (Thorbjørnsrud, Ustad Figenschou ja Ihlen 2014, 417; Kunelius, Noppari ja Reunanen 2010, 381–382). Mediatyö on tärkeää myös tieteentekijöille, jotka pyrkivät avaamaan tutkimustyönsä merkitystä veronmaksajille ja rahoituspäätösten tekijöille (Scheu 2019, 9). Tutkimustuloksista viestiminen koetaan tärkeäksi osaksi tieteentekijän työtä, ja positiivinen mediahuomio voi parantaa tutkijaryhmän onnistumismahdollisuuksia seuraavassa rahoitushaussa (Nölleke, Scheu ja Birkner 2021, 741).

Mediahuomion tavoitteluun liittyy kuitenkin myös ongelmia ja jännitteitä (Strömbäck ja Van Aelst 2013; Nölleke, Scheu ja Birkner 2021, 738). Kaikki instituutiot ja toimijat eivät tavoittele median näkyvyyttä hinnalla millä hyvänsä. Julkisen hallinnon ytimessä on pikemminkin riippumattomuutta ja sääntöjä painottava eetos kuin tarve tavoitella mediahuomiota (Thorbjørnsrud, Ustad Figenschou ja Ihlen 2014, 406). Medioituminen voi olla valikoivaa ja tarkkaan harkittua. Esimerkiksi yritykset eivät välttämättä hae julkisuutta, jos se ei ole niiden toiminnan kannalta oleellista (Kantola 2014). Media voi synnyttää jännitteitä (Kunelius ja Reunanen 2012; Lundby 2014, 27), jotka edellyttävät pikemminkin medialta suojautumista kuin sen näkyvyyden tavoittelua (ks. Marcinkowski 2014, 13; Scheu 2019; Nölleke, Scheu ja Birkner 2021).

Tutkimuksessa onkin kiinnitetty huomiota erilaisiin päätöksenteossa käytettyihin sääntöihin ja käytäntöihin, jotka auttavat hallitsemaan median luomia paineita. Esimerkiksi eduskunnan valiokuntatyöskentelyssä suomalaiset kansanedustajat pitivät suljettuja ovia toimivan työskentelyn edellytyksenä (Pekonen 2011, 164). Myös lakeja valmistelevien komiteoiden työskentelyssä on omia julkisuutta koskevia käytäntöjä. Vesa ja Kananen (2014) kuvasivat suomalaisen sosiaaliturvan uudistamista vuosina 2007–2009 pohtineen kolmikantaisen Sata-komitean sisäisiä julkisuussääntöjä, jotka tukivat neuvotteluiden luottamuksellisuutta ja komitean kykyä tehdä kompromissiratkaisuja. Säännöillä pyrittiin muun muassa sopimaan siitä, missä vaiheessa ja missä määrin komitean jäsenten oli soveliasta puhua tavoitteistaan mediajulkisuudessa. Myös julkisen sektorin virastoissa on käytössä virallisia ja epävirallisia mediakäytäntöjä, jotka liittyvät esimerkiksi siihen, miten toimittajilta tuleviin haastattelupyyntöihin tulisi suhtautua (Thorbjørnsrud 2015, 191).

Mediajulkisuuden paine näkyy selvästi juuri oikeudellisissa instituutioissa. Oikeudellisten instituutioiden suhde mediaan on lähtökohtaisesti usein pidettyväinen. Oikeuden on oltava riippumaton ulkopuolisista vaikuttimista, ja ihmisten on voitava luottaa esimerkiksi tuomareiden puolueettomuuteen (Gies 2005). Sekä kansallisissa että kansainvälisissä tuomioistuimissa oikeudellinen harkinta onkin pääsääntöisesti salaista. Suljettujen ovien takana toimiminen mahdollistaa sen, että tuomarit voivat harkita päätöksiä riippumattomasti (Peleg ja Bogoch 2012, 973; Kolb 2013, 979; Dahlberg 2019, 311–312; Sarvarian ja Louca 2019). Luottamus oikeusjärjestelmään voi vaarantua, jos oikeudenkäynnin osapuolet pyrkivät hyötymään mediahuomiosta (Bogoch ja Peleg 2014, 456) tai jos median oikeusjutulle antama näkyvyys vaikuttaa tuomareiden tekemiin päätöksiin (Peleg ja Bogoch 2012, 969). Oikeudellisissa instituutioissa on myös olemassa monia mediaan liittyviä oikeudellisia sääntöjä ja käytäntöjä, jotka koskevat esimerkiksi oikeudenkäyntien julkisuutta tai toimittajilta tulevien haastattelupyyntöjen hoitamista (Nölleke, Scheu ja Birkner 2021, 745–749).

Toisaalta oikeudelliset instituutiot eivät voi yksioikoisesti sulkeutua julkisuudelta ja medialta. Esimerkiksi asiakirjojen ja oikeudenkäyntien julkisuudesta on säädetty perustuslaissa (PL 12.2 § ja 21.2 §). Vaikka oikeusprosesseihin liittyy mediajulkisuuden hallintaan liittyviä käytäntöjä, julkisuus on oikeudenkäyntien keskeinen periaate (ks. esim. Moran 2014). Oikeudenkäynnit ja oikeudenkäyntiasiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia, ja poikkeuksista on säädetävä erikseen (Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa (381/2007) 1 §; Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa (370/2007) 1 §). Median palveleminen voi myös tukea luottamusta oikeusjärjestelmään, mikäli toimittajat ja uutismediaa seuraavat ihmiset saavat luotettavaa tietoa oikeusjärjes-

telmän toiminnasta (Gies 2005). Oikeudellisissa instituutioissa, kuten tuomioistuimissa, tehdään merkittäviä yhteiskunnallisia ratkaisuja, mikä on osaltaan kiihdyttänyt vaatimuk- sia oikeusprosessien avoimuudesta ja lisännyt esimerkiksi toimittajien mielenkiintoa oikeusprosesseja kohtaan (Peleg ja Bogoch 2012; Bogoch ja Peleg 2014). Siksi tutkimme tässä artikkelissa, miten media vaikuttaa perustuslakivaliokunnan työskentelyyn. Kysymme, miten median paine tuntuu perustuslakivaliokunnassa ja minkälaisilla keinolla valiokunta pyrkii hallitsemaan näitä medioitumisen eli median kasvavan merkityksen synnyttämiä vaikutuksia. Olemme haastatelleet valiokunnan jäseninä toimivia kansanedustajia, valiokunnan keskeisiä virkamiehiä eli valiokuntaneuvoksia ja perustuslakia tulkitsevia oikeudellisia asiantuntijoita.

Aineisto ja menetelmät

Artikkelimme empiirisenä aineistona ovat 49 teemahaastattelua, jotka kerättiin vuoden 2019 marraskuun ja lokakuun 2020 välisenä aikana. Haastattelut tehtiin osana tutkimushanketta, jonka teemoina olivat muiden muassa perustuslakivaliokunnan asiantuntijamenettely, asiantuntijoiden asema valiokunnassa sekä perustuslain tulkintaan ja perustuslakivalvontaan liittyvät legitimitteettikysymykset. Median suhde valiokuntaan oli yksi hankkeen teemoista. Haastateltaville esitettiin kysymyksiä muun muassa sosiaalisesta mediasta, mediassa toimimisesta sekä median vaikutuksesta valiokunnan toimintaan.

Haastateltavat jakautuivat kolmeen pääryhmään: perustuslakivaliokunnan jäseniin eli kansanedustajiin (14), valiokuntaneuvoksiin (7) ja asiantuntijoihin (28). Jäseniä ovat sekä valiokunnan puheenjohtajat että vara- ja varsinaiset jäsenet. Valiokunnan käytäntö on ollut, että valiokunnan puheenjohtajana toimii juristitutkintotaustainen kansanedustaja. Valiokunnan puheenjohtaja kutsuu valiokunnan kokoukseen ja johtaa kokousta, ja varapuheenjohtaja hoitaa puheenjohtajan tehtäviä, kun varsinainen puheenjohtaja on estynyt (Valiokuntaopas 2019, 29–33). Valiokunnan puheenjohtajista haastateltiin sekä entisiä että nykyisiä vara- ja varsinaisia puheenjohtajia. Vain yksi tähän ryhmään kuuluva kieltäytyi haastattelusta.

Valiokunnan jäsenet ovat valiokunnan päätöksentekijöitä, jotka tekevät valiokunnan päätökset tarvittaessa äänestämällä (TJ 39 § ja 40 §). Käytännössä perustuslakivaliokunnan kansanedustajajäsenet kuitenkin nojautuvat päätöksenteossaan valiokuntaneuvosten ja asiantuntijoiden näkemyksiin (Riepula 1973; Dahlberg 2021). Haastatellut valiokunnan jäsenet olivat joko viime (2015–2019) tai nykyisen (2019–2023) vaalikauden aikaisia varatai varsinaisia jäseniä. Haastattelupyynnöt lähetettiin eduskuntaryhmien valiokuntavastaville, ja haastateltaviksi saatiin perustuslakivaliokunnan varsinaisia jäseniä tai varajäseniä yhtä puoluetta lukuun ottamatta kaikista puolueista.

Valiokuntaneuvokset ovat valiokunnan virkamiehiä, jotka pysyvät virassaan yli vaalikausien ja joilla on oikeustieteellinen tutkinto. Lisäksi moni on joko aloittanut oikeustieteiden jatko-opinnot tai väitellyt oikeustieteen tohtoriksi. Suurin osa valiokuntaneuvoksista on aiemmin työskennellyt oikeusministeriön lainvalmistelutehtävissä tai valiokuntaneuvoksesta muissa valiokunnissa. Neuvosten keskeisin tehtävä on kirjoittaa valiokunnan lausunnot ja mietinnöt sekä tehdä esitykset kuultavista asiantuntijoista. Haastattelimme suurinta

osaa sekä nykyisistä että entisistä, 2000-luvun alun jälkeen työssä olleista valiokuntaneuvoksista.

Valiokunta kuulee ulkopuolisia oikeudellisia asiantuntijoita valiokunnan lausunto- ja mietintöasiassa, ja heidän kannoillaan on merkittävä vaikutus valiokunnan päätöksentekoon. Pääsääntöisesti he ovat joko valtiosääntöoikeuden tai julkisoikeuden professoreita. (Riepula 1973; Wiberg 2003; Sasi 2009; Keinänen ja Wiberg 2012; Dahlberg 2021.) Haastattelimme asiantuntijoita, jotka ovat käyneet aktiivisesti perustuslakivaliokunnan kuultavina. Keräsimme tiedot perustuslakivaliokunnan kuultavina toimineista asiantuntijoista vuosien 2015, 2016, 2017 ja 2018 valtiopäivillä. Lisäksi selvitimme tilastoista kaikki vuodesta 2003 lähtien useimmin kuultavina olleet asiantuntijat (Sasi 2009, 158–159; Riepula, Kultalahti ja Pohjolainen 2019, 328–329) ja haastattelimme heitä.

Otimme tilastojen perusteella mukaan myös substanssioikeuden, esimerkiksi rikos- tai eurooppaoikeuden, asiantuntijoita, jotka olivat käyneet useamman kerran yhden vaalikauden aikana perustuslakivaliokunnan kuultavana. Otimme mukaan myös eri sukupolvia edustavia asiantuntijoita.

Haastattelut kestivät 1–3 tuntia. Kasvokkain tehtiin 43 ja verkon tai puhelimen välityksellä 6 haastattelua. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja (Eskola ja Suoranta 1998, 86–88; Hirsjärvi ja Hurme 2010, 47). Haastatteluaineisto litteroitiin, ja haastattelumateriaalin analyysissa käytettiin Atlas.ti-analyysohjelmistoa. Haastattelumateriaali luettiin useaan otteeseen, ja sitä luokiteltiin koodein, jotka pohjautuivat haastattelumateriaaliin ja tutkimuskirjallisuuteen. Koodeista rakennettiin laajempia teemoja, jotka kuvaavat haastateltujen tyypillisiä vastauksia ja ajattelutapoja, mutta myös haastateltavien välisiä näkemyseroja (Eskola ja Suoranta 1998, 174–180; Puusa 2011).

Luottamuksellisuuden vuoksi haastateltuihin viitataan tässä artikkelissa vain haastateltavan taustaryhmän mukaan (Jäsen, Neuvos, Asiantuntija) sekä sattumanvaraisin numeroin. Haastateltavien suorista sitaateista on saatettu poistaa tai muokata kohtia, joiden perusteella yksittäisten haastateltavien tai heidän mainitsemiensa henkilöiden tunnistaminen olisi mahdollista. Emme myöskään erottele haastateltavia entisiin tai nykyisiin valiokunnan jäseniin, valiokuntaneuvoksiin tai puheenjohtajiin.

Tulokset

Haastattelemamme valiokunnan jäsenet, valiokuntaneuvokset ja valiokunta-asiantuntijat ovat kaikki yhtä mieltä siitä, että perustuslakivaliokuntaan kohdistuu paljon median ja julkisuuden painetta. Tiedotusvälineet pyrkivät hankkimaan valiokunnasta tietoa ja kommentteja olemalla yhteydessä aktiivisesti valiokunnan jäseniin, asiantuntijoihin ja virkakuntaan. Kuumimmissa kysymyksissä, kuten sote-käsittelyn yhteydessä, toimittajat päivystävät valiokunnan oven takana metsästäen tietoa kokouksista poistuvilta valiokunnan jäseniltä ja sen kuulemilta asiantuntijoilta. Valiokunnassa työskennelleet haastateltavamme kuvaavatkin median painetta usein rajuksi. Hallitakseen median painetta valiokunta pyrkii määrittelemään yhteisiä pelisääntöjä ja suojaamaan työskentelyään erilaisin käytännöin. Esittelemmekin seuraavaksi median aiheuttaman paineen erilaisia muotoja sekä sitä, miten näitä paineita pyritään hallitsemaan.

(1) Kollegiaalisuus ja suljetut ovet

Kuten eräs pitkään valiokunnassa työskennellyt valiokuntaneuvos sanoo, perustuslakivaliokunta on median kasvaneesta kiinnostuksesta huolimatta pystynyt säilyttämään työrauhansa, eikä se ole ”tuuliajolla median riepotelavana” (Neuvos 1). Samoin eräs useamman kauden kansanedustaja arvioi, että valiokunta pystyy elämään omaa elämäänsä mediajulkisuuden paineesta huolimatta:

Jotain merkitystä on [julkisuudella ja medialla], mutta me ollaan aika hyvin pystytty sitten kuitenkin se julkisuuden paine ohittamaan. Vaikkapa näissä tapauksissa, jossa on, on viikot kytätty siellä ovikameralla mitä tapahtuu, niin ei niillä ollut merkitystä silti meidän työhön siellä. Me eletään omaa elämää, ja oven ulkopuolella on oma elämä. (Jäsen 1)

Vaikka haastateltavamme korostavat valiokunnan kykyä eristäytyä mediajulkisuudelta, haastattelussa kuuluu, että aina se ei ole yksinkertaista. Median aiheuttama paine koettelee valiokuntaa, ja siltä suojautuminen edellyttää jatkuvaa kurinalaisuutta.

Selkein tapa hallita mediaa ja julkisuutta ovat muodolliset säännöt. Valiokunnat kokoustavat perustuslain mukaisesti suljetuin ovin, ja valiokunnassa käydyt keskustelut ovat siten luottamuksellisia. Eduskuntien valiokuntatyötä koskeva tutkimus on osoittanut, että kansanedustajat pitävät suljettuja ovia ja valiokunnassa käytyjen keskusteluiden luottamuksellisuutta toimivan valiokuntatyön edellytyksinä (Pekonen 2011, 156–170). Haastatelluissamme suljettujen ovien ja luottamuksellisuuden merkitystä kuvataan samoin. Kuten eräs valiokunnan jäsenenä toiminut kansanedustaja arvioi, perustuslakivaliokunta ei enää toimisi, jos kokoukset olisivat avoimia ja seurattavissa julkisesti. Tällöin jäsenet ”alkaisivat puhua kameralle”, hän kuvaa.

Suljetut ovet ja valiokuntakeskusteluiden luottamuksellisuus tukevat eduskunnan valiokuntien toimintakykyä: valiokunnassa voidaan keskustella vapaasti, eivätkä julkisuus ja odotukset äänestäjien reaktioista määrittele valiokunnan jäsenten puheenvuoroja (ks. myös Kunelius, Noppari ja Reunanen 2010, 409–410). Kuten eräs toinen perustuslakivaliokunnan jäsen kuvaa, julkisuus voisi vaikeuttaa perustuslakivaliokunnalle tärkeää yksimielistä päätöksentekoa ja lisätä ”politiikointia” perustuslakivaliokunnassa:

Ehkä sitä joskus voisi miettiä, että voisiko se olla julkista koko ajan ja voisiko ne kokouksetkin olla julkisia, en mä tiedä, miksi sitä pitää salata. Voi olla, että se vaikeuttaisi kyllä sen yksimielisyyden löytämistä, että sitten voisi tulla monille liikaa, pevissä [perustuslakivaliokunnassa] nimenomaan, tarve politikoida. (Jäsen 2)

Politikoinnin pelko onkin median ja julkisuuden aiheuttamista jännitteistä vakavin: huolena on, että mediajulkisuus politisoi perustuslakivaliokunnan työn ja samalla vaarantaa valiokunnassa tehtävän oikeudellisen harkinnan. Haastatteluja voi tulkita niin, että poliittisen kiistelyn sijaan työtä hallitsee kollegiaalisuus, jossa tavoitteena on saavuttaa yksimielisyys asiantuntijuuden pohjalta. Valiokunnassa toimitaan kollegiaalisesti ”tuomarin hattu päässä”, kuten eräs kansanedustaja kuvaa kysyttäessä julkisuuden vaikutuksesta perustuslakivaliokunnan toimintaan:

Ei me olla niin kuin immuuneja sille [julkisuudelle], mutta olennaista on vain se, että se perustuslakivaliokunta yhteisönä kykenee pitämään sellaista kollegiaalisuutta, jossa tuetaan toinen toisiamme siinä, että meidän omat viiteryhämme eivät painosta meitä politisoimaan prosessia. Että tavallaan sen perustuslakivaliokunnan pitää olla, siellä ollaan tuomarin hattu päässä. (Jäsen 8)

Oikeudellisessa päätöksenteossa poliittinen kamppailu korvautuu yhteistyöllä, jossa pyritään asiantuntijavetoiseen yksimielisyyteen.

(2) Keskitetty tiedottaminen ja jäsenten koulutus

Perustuslakivaliokunta pyrkii hallitsemaan julkisuutta ja estämään asioiden politisoitumista myös tiedottamista koskevilla käytännöillä. Niistä tärkein on tiedottamisen keskittäminen puheenjohtajalle. Valiokunnan jäsenet eivät puhu valiokunnan työskentelystä ja kesken-eräisistä asioista mediassa, vaan valiokunnan puheenjohtaja kertoo toimittajille valiokuntakäsittelyn etenemisestä ja käsittelyn valmistuttua päätöksistä kerrotaan välillä myös tiedotustilaisuuksissa. Keskittäminen palvelee median tiedontarvetta, ja samalla valiokunta yrittää suojautua mediajulkisuuden paineelta (ks. Nölleke, Scheu ja Birkner 2021, 749). Seuraavassa eräs valiokunnan jäsen kuvaa keskitetyn viestinnän mallia:

Nämä paineet on aika kovat silloin, kun asia on kiinnostava, niin kuin nyt näkyy, että on ollut. Siellä on pitkät jonot toimittajia aina, heti valiokunnan oven takana. Että se keskitetty viestintä ja tiedottaminen valiokunnan puheenjohtajan kautta on se malli, ja sitten on nämä tiedotustilaisuudet ollut, joka on tietysti ihan hyvä, silloin kun asia on saatu valmiiksi. (Jäsen 4)

Valiokunnassa myös koulutetaan valiokunnan uusia jäseniä, jotta he toimisivat valiokunnan käytäntöjen mukaisesti. Seuraavassa eräs valiokunnan jäsen kuvaa sitä, miten uusia jäseniä koulutaan toimimaan ja pitämään varansa journalistien kommenttipyyntöjen keskellä:

Toimittajat koittaa urkkia yksittäisiltä edustajilta puolikkaasta sanasta, jos tekee vähän toisesta kulmasta kysymyksen viidelle eri edustajalle, niin siitä pystyy sitten vähän päättämään, varovaisestakin kommentteistakin jotain. Ja sen takia [on] aina tätä viestintävälinekoulutusta uusille jäsenille, että ne oppisi tavallaan sen, että täytyy aika kylmästi kieltäytyä kommentoimasta lainkaan, että muuten sieltä pystyy herkästi kuulemisten jälkeen vetämään johtopäätöksiä. (Jäsen 12)

Mediajulkisuuden paineen eristäminen valiokunnan ulkopuolelle ei välttämättä ole helppoa. Aina siinä ei onnistuta. Perustuslaissa on säädetty valiokuntakokousten ei-julkisesta luonteesta, mistä johdetun tulkinnan mukaan kokoukset ovat luottamuksellisia eikä niistä tule puhua julkisuudessa. Valiokunnan suhteesta mediaan ja julkisuuteen ei kuitenkaan ole yksityiskohtaista oikeudellista sääntelyä, eikä mediajulkisuudessa esiintymistä ole oikeudellisesti sanktioitu. Valiokunnan defensiivinen mediasuhde nojaakin vahvasti siihen, miten vahvasti valiokunnan jäsenet sitoutuvat yhteisiin käytäntöihin ja miten valiokunta onnistuu yhteisten käytäntöjen vaalimisessa. Eräs valiokunnan jäsen kuvaa mediasuhteen epämuo-

dollista luonnetta puhumalla jäsenten kunniallisuudesta: valiokunnan jäsenet ovat yleensä olleet ”kunniallisia” ja ymmärtäneet pidättyväsyyden merkityksen. Mutta aina näin ei ole. Hän mainitsee myös poikkeuksena tapauksen, jossa eräälle valiokunnan jäsenelle kehittyi ”julkisuusaddiktio”:

Oli aika vaarallinen tilanne silloin, kun meillä oli yksi valiokunnan jäsen, jolla oli niin kova julkisuusaddiktio, että se halusi kommentoida pevinkin asioita, ja hän tosin kyllä kommentoi niitä asioita ihan päin honkia, että sinänsä siitä näki, että hän oli ollut enemmän siinä valiokuntahuoneen oven ulkopuolella kun siellä sisällä. (Jäsen 7)

Jos joku valiokunnan jäsen sanoutuu irti valiokunnan pidättyväisestä julkisuuslinjasta ja kollegiaalisuudesta, pidättyväiset käytännöt voivat murtua. Kun valiokunnan yksi jäsen alkoi kommentoida käsittelyssä olevia asioita, myös muiden kiusaus asioiden kommentointiin kasvoi ja yhä useammat valiokunnan jäsenet alkoivat kommentoida asioita julkisuudessa pitääkseen puoliaan vaalien lähestyessä:

Tämä alkoi johtaa sellaiseen moraalikatoon, että siellä sitten vähän sen esimerkin johdosta, niin yks sun toinen rupesi antaa sellaisia, ainakin puolittaisia kommentteja. Ja silloin tietysti poliittisesti näkökulmasta, vaalit lähestyy ja nyt toi yksi kaveri ottaa itselleen julkista tilaa mediassa, niin pitäisikö munkin sanoa edes jotakin, että saisi naamansa ja nimensä näkyviin, kun vaalitkin lähestyy. (Jäsen 7)

Erityisesti kuumissa poliittisissa kysymyksissä ja juuri vaalien lähestyessä valiokunnan sisäisiä jännitteitä lisää se, että sen jäsenet ovat vaalitaistelua käyviä poliitikkoja, jotka tarvitsevat mediahuomiota ja toimittajakontakteja (ks. Kunelius, Noppari ja Reunanen 2010, 315–318). Kuten eräs valiokunnan jäsen kuvaa, valiokunnassa voi käydä niin, että jäsenet alkavat ”sortua” median paineen keskellä ja antaa toimittajille kommentteja, kun nämä metsästävät tietoja ahkerasti:

Julkisuus on aika armotonta ja jokaisesta asiasta yritetään tehdä kohu. Kyllähän sen näki siellä, kun me pidettiin perustuksen kokouksia, ne tuli aamulla sinne päivystämään ja ne saattoi olla koko päivän siinä ja näyttää televisiokameralla perustuslakivaliokunnan ovea. Se ei mennyt perille mitenkään, että me emme anna väliaikatietoja. (Jäsen 11)

Koska valiokunnassa on pääsääntöisesti sovittu, että puheenjohtaja on ainoa valiokunnan edustaja, joka puhuu julkisuuteen, hän pyrkii myös paimentamaan sortujia. Edellä mainitussa tapauksessa puheenjohtaja puuttui asiaan ja otti käytännöistä poikenneen puhuteluun: ”Kyllä se sitten otettiin kiinni, että turpa kiinni.”

Paimentamista tarvitaan, jos kohut perustuslakivaliokunnan käsittelemistä kysymyksistä yleistyvät. Se, että moni kiistelty ja runsaasti mediahuomiota saava poliittinen kysymys tuntuu kiteytyvän juuri perustuslakivaliokunnan tulkintaan, voi tehdä valiokunnan jäsenyydestä entistä kiinnostavamman myös poliitikon saaman mediahuomion kannalta. Valiokunnassa on perinteisesti suhtauduttu mediaan pidättyväisesti ja kollegiaalisesti, mutta voi olla, että valiokuntaan liittyvät kysymykset tarjoavat poliitikoille entistä enemmän mahdollisuuksia

median tarjoaman näkyvyyden keräämiseen. Eräs jäsen pohtii, että perustuslakivaliokunta on ollut perinteisesti ”arvostettu” valiokunta, mutta ei kuitenkaan sellainen, jossa poliitikot saisivat ”eniten henkilökohtaista huomiota”. Tilanne voi kuitenkin olla muuttumassa, kuten hän kuvaa: ”Ja ymmärtääkseni se on viime vuosina myös ollut parempi valiokunta, jos haluaa tavallaan julkisempaa ilmatilaa.” (Jäsen 5)

(3) Vuodot politiikan jatkeena

Vaikka valiokunnan keskeneräisiä asioita ei tulisi käsitellä mediajulkisuudessa, valiokunnan jäsenet tai heidän avustajansa saattavat myös vuotaa valiokunnasta luottamuksellista tietoa toimittajille. Vuotoihin on erilaisia syitä. Yksinkertaisimmillaan vuotaja voi yrittää vaikuttaa käsiteltävän asian sisältöön luomalla julkisuuden kautta painetta päätöksentekoon. Tällöin vuotaja voi toimia lähdesuojan takana niin, että hänen henkilöllisyytensä ei tule esiin. Hän voi nostattaa julkista keskustelua ja kohua tavalla, jonka arvelee edistävän hänen omia tavoitteitaan. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvakuu-uudistuksen käsittely Juha Sipilän hallituskaudella nousee haastatteluisamme esiin tapauksena, jonka aikana valiokunnasta vuodettiin tietoja medialle. Valiokunnan lausuntoluonnoksen toimittajalle vuotava voi pyrkiä vaikuttamaan lausunnon sisältöön julkisuuden kautta, kuten eräs valiokunnan jäsen kertoo:

Ja sitten on tietysti oma asiansa nämä vuodot, että jos valiokunnan jäsenet vuotaa lausuntoja. Että valiokuntahan joutui tekemään sellaisen päätöksen, että suljettiin työtila, sähköinen työtila. Ihan sen takia, että esimerkiksi avustajilla on käyttöoikeus työtilaan ja sitten sieltä on ehkä helpompi lähettää niitä medialle. Mutta kun mediahan antaa lähdesuojan. Se on myös tapa tehdä politiikkaa, vuotaa se lausuntoluonnos. (Jäsen 2)

Vuotaminen omien asioiden edistämiseksi ei ole vain perustuslakivaliokunnassa käytetty tapa, vaan esimerkiksi komiteoissa haetaan apua julkisesta paineesta, kun oma asia ei etene toivotulla tavalla (Vesa ja Kananen 2014, 3–4).

Vuotaminen voi liittyä myös siihen, että poliitikoille on tärkeää olla hyvissä suhteissa toimittajiin. Erään valiokunnan jäsenen mukaan vuotaminen onkin ”moraalisesti korrumpoiva”. Hän kuvaa tilannetta kaupantekotilanteena, jossa vuotaja kauppa ”luottotoimittajalleen” tietoja ja toivoo, että häntä käytetään jatkossakin tietolähteenä tai että hänelle suodaan palstatilaa. Vuodoista pidättäytyvä poliitikko voi jäädä kaupantekotilanteessa heikkoon asemaan:

Jos joku menee luottotoimittajalleen puhumaan, niin sehän on tällaista kaupantekoa, että kun minä kerron sinulle salaisuuksia, niin sinä kysyt minulta jatkossakin ja minä saan sitten näkyvyyttä jatkossakin jossain tilaisuudessa. Että jos sä olet aina vaan, että mä en kerro mitään, niin sitten toimittajat kääntyy jonkun toisen puoleen. (Jäsen 4)

Vuotojen hallitseminen onkin valiokunnan päänsärky varsinkin silloin, kun työn alla on poliittisesti kuumia ja isoja kysymyksiä. Kuten sama valiokunnan jäsen kuvaa: ”Kyllä se on siitä jatkuvaa muistuttamista [että] meidän keskeneräisistä asioista, eikä perustuslakivaliokunnan sisällä käydystä keskustelusta mitään kerrota ulkopuolella” (Jäsen 4). Vuoto-

doista onkin käyty kriittistä keskustelua myös valiokunnan sisällä. Eräs jäsen kuvaa tunnelmia, kun valiokunnan sähköinen työtila oli suljettava vuotojen patoamiseksi:

Tietysti keskusteltiin vakavasti, ja kyllä se vaikuttaa, ei se nyt ainakaan ilmapiiriä paranna. Ja sitten tietysti, kun ei pääse sähköiseen työtilaan, kun on vähän sellaista epäluottamusta [...] ei se koskaan hyvä asia ole. (Jäsen 2)

Vaikka valiokunnan yhteydenpito toimittajien suuntaan on muodollisesti keskitettyä, onkin selvää, että valiokunnan jäsenet ovat toimittajiin yhteydessä myös epävirallisemmissa merkeissä (ks. Reunanen ja Kunelius 2021, 64–68). Epämuodollinen toimittajayhteistyö voi palvella erilaisia tarkoituksia. Poliitikot tarvitsevat toimittajakontakteja edistääkseen näkyvyyttään julkisuudessa, mutta toisaalta yhteydenpito toimittajiin voi palvella myös valiokunnan tarvetta hallita mediajulkisuutta. Esimerkiksi eräs haastattelemamme valiokunnan jäsen kertoo käyneensä juttelemassa erään suomalaisen uutismedian toimituksessa siitä, miten perustuslakivaliokunta toimii, ja toinen kertoo antaneensa palautetta toimittajalle, jonka koki antaneen erään asian yhteydessä valiokunnan työstä liian yksipuolisen kuvan.

(4) Asiantuntijoiden julkisuussäännöt ja -käytännöt

Myös valiokunnan käyttämällä oikeudellisilla asiantuntijoilla on oma suhteensa julkisuuteen. Tämä vaikuttaa osaltaan siihen, miten valiokunnan käsittelyssä olevat asiat ovat julkisesti esillä. Sekä valiokunnan jäseniä että valiokunnan kuulemia asiantuntijoita sitoo perustuslain säännös (PL 50.2 §) valiokuntakokousten ei-julkisesta luonteesta. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden sanan- ja ilmaisunvapautta ei kuitenkaan voida rajoittaa niin, etteivät he voisi lausua perustuslakivaliokunnan keskeneräisestä asiasta mitään julkisuuteen. Koska tarkkoja säännöksiä siitä, kuinka laajasti asiantuntijat voivat lausua perustuslakivaliokunnan keskeneräisistä asioista, ei ole, toimintakulttuurin merkitys korostuu.

Asiantuntijat suhtautuvat eri tavoin julkisuuteen. Suurin osa heistä ei juuri esiinny mediassa eikä koe mediassa toimimista keskeiseksi osaksi asiantuntijan tai tutkijan työtä (ks. Scheu 2019, 10). Osin pidättyvyys kumpuaa siitä, että valiokunta kokousta perustuslain mukaisesti suljetuin ovin. Tämän vuoksi moni haastattelemistamme asiantuntijoista pidättyytyy avaamasta tai kommentoimasta omia lausuntojaan mediajulkisuudessa. Mediassa toimimista pidetään usein asiattomana yrityksenä vaikuttaa valiokunnan työhön ja perustuslainmukaisuuden tulkintaan. Lisäksi osa valiokunnan käyttämistä asiantuntijoista kokee, että esiintyminen mediassa voi vaikuttaa kielteisesti asiantuntijan uskottavuuteen. Jos asiantuntija profiloituu liian aktiivisena julkisena mediakeskustelijana, luottamus hänen puolueettomuuteensa voi vaarantua myös perustuslakivaliokunnan silmissä, kuten eräs pitkään asiantuntijana toiminut kuvaa:

Asiantuntijoihin kohdistuu esimerkiksi median osalta jatkuvaa painetta, niin kyllä mä esimerkiksi ajattelen sillä tavalla, että jos niin kuin joka asiassa esittäisi näkyvästi yhteiskunnallisia kommentointeja ja toteaisi, että nyt tässä on iso ongelma, niin siinä menettää vähän sitä asiantuntija-statusta. Se, että sen saman asian käy sanomassa perustuslakivaliokunnassa, niin on minusta vakuuttavampaa, kuin että sä jatkuvasti esimerkiksi julkisuudessa toimit. (Asiantuntija 14)

Pidättyvyyden ihanne ei kuitenkaan ole täysin ehdoton. Osa asiantuntijoista saattaa avata mediajulkisuudessa oman lausuntonsa sisältöä esimerkiksi valiokuntakuulemisen jälkeen. Kuten eräs pitkään valiokunnan asiantuntijana työskennellyt oikeusoppinut ihmettelee:

Sen jälkeen, kun perustuslakivaliokunta on asian ratkaissut, niin sen jälkeen siitä voidaan kyllä keskustella julkisuudessa, että menikö se nyt mun mielestä oikein vai väärin, mutta minusta on epäkorrektia, että vireillä olevan asian, keskeneräisesti käsiteltävänä olevan asian sisältöön pyrkii vaikuttamaan tällä tavalla julkisuuden kautta. Ja tässä on vähän niin kuin eri linjoja asiantuntijoilla, että miten ne ylipäättään suostuvat lausumaan sitten, kun siellä media tulee kysymään sitten, kun on käynyt valiokunnassa kuultavana, että mitä nyt lausuit. (Asiantuntija 11)

Kun valiokunnan jäsen aiemmin puhui jäsenten ”kunniallisuudesta”, asiantuntijoiden kohdalla puhutaan ”korrektiudesta” – näin sekä valiokunnan jäsenten että asiantuntijoiden odotetaan sitoutuvan yhteisiin käytäntöihin. Asiantuntijoidenkin on odotettu vaikenevan, kunnes asiat on käsitelty, mutta käytännössä he ovat antaneet julkisuudessa lausuntoja myös perustuslakivaliokunnan keskeneräisistä asioista. Valiokunnan jäsenet ja valiokuntaneuvokset pitävätkin oikeudellisten asiantuntijoiden mediaesiintymisiä välillä ongelmallisina.

Asiantuntijoiden aktiivista osallistumista julkiseen keskusteluun kiitellään yhtäältä korrektiksi, mutta toisaalta muistutetaan, että on ongelmallista, jos asiantuntija ottaa julkisuudessa kantaa tai kommentoi valiokunnan käsittelemää asiaa mediassa, kun käsittely on vielä kesken. Haastattelussa näkyy median paine siten, että aktiivisesti mediassa esiintyviä asiantuntijoita kritisoidaan. Haastatteluja voi tulkita myös niin, että valiokunnan eräänlainen ydinryhmä, sen useimmin kuulemat asiantuntijat, ymmärtää suhtautua mediajulkisuuteen pidättyvästi, kun taas vähemmän valiokunnassa käyvät asiantuntijat ovat aktiivisempia mediajulkisuudessa. Kuten eräs valiokunnan jäsen arvioi, kokeneet valtiosääntöasiantuntijat ymmärtävät, ”että tämän instituution arvovallan puolustaminen on tärkeämpää kuin oman nimen saaminen lehteen” (Jäsen 14). Samalla hän kritisoi muutamia asiantuntijoita, jotka menevät ”antamaan isoja haastatteluja tai kirjoittamaan blogeihin” kun valiokunnassa on vielä ”prosessi kesken”. Tällainen toiminta nakertaa valiokunnan toimintatapaa ja käytäntöjä eli ”oikeuskulttuuria”:

Se on lähtenyt vähän hansikkaasta ja sitä yritettiin vähän niin kuin tilkitä, mutta sitten se lähti ihan, siinä on muutamat henkilöt, jotka laukoo ihan kaiken, jos toimittajat soittaa, eikä edes näin, vaan että oma-aloitteisesti kirjoitetaan blogia ja muuta. Ja ei siinä mitään pahaa ole, mutta jos se kirjoitetaan just siinä väärässä tilanteessa tai sillä lailla väärällä sävyllä. Kun tämä perustuu oikeuskulttuuriin viime kädessä ja tällaiseen niin kuin sanattomiin sopimuksiin tämä perustuslakikontrolli järjestelmänä tai asiantuntijainstituutiona, niin just tällaiset toimintatavat nakertaa sitä jossain määrin. Eikä tämä ole avointa keskustelua vastaan oleva kannanotto, vaan pitäisi vähän ymmärtää roolit tarkemmin. (Jäsen 14)

Jäsen kuvaa selvästi, miten valiokunnassa taiteillaan avoimuuden vaatimusten kanssa. Toisaalta olisi hyvä, että perustuslaista käydään julkista vapaata keskustelua, eikä asiantuntijoiden sananvapautta tulisi rajoittaa. Toisaalta hän haluaa suojata valiokunnan työskentelyä ja sanattomia sopimuksia, joille valiokunnan käytännöt perustuvat.

Asiantuntijoiden ulostuloista on käyty keskustelua valiokunnan sisällä, ja niitä on yritetty hillitä. Valiokunta on pyrkinyt vaikuttamaan heidän esiintymisiinsä sisäisillä ”pelisääntökeskusteluilla”, kuten valiokunnan jäsen kuvaa:

*Me jouduttiin käymään tästä jonkun verran pelisääntökeskusteluita meidän asiantuntijoiden kanssa. Mun nähdäkseni sillä pelisääntökeskustelulla on kyllä ollut sellainen vaikutus, että ne asiantuntijat, joita pev kuulee, niin ne ei kyllä nyt ole hirveästi ennakollisesti asioita julkisuu-teen huudellut tai jos ovat kommentoineet, niin ovat kommentoineet aika varovaisesti. No, sitten on muutama erittäin aktiivinen oikeusoppinut, joka kommentoi asioita hyvinkin aktiivi-
sesti, mutta he ei taas vastaavasti ole kyllä kovinkaan usein perustuslakivaliokunnassa kuulta-
vina. (Jäsen 7)*

Pelkkä keskustelu pelisäännöistä ei olekaan ollut ainoa reaktio asiantuntijoiden media-esiintymisiin. Haastatteluidemme mukaan valiokunta valikoi kuultaviksi asiantuntijoita, jotka eivät hakeudu mediajulkisuuteen, vaan ymmärtävät toimia pidättyväisesti. Jos valiokunta kokee asiantuntijan olevan liian aktiivinen mediassa, tämä voi tipahtaa asiantuntijoiden ulkokehälle. Yksi valiokuntaneuvos arvioi, että asiantuntijan uskottavuus voi heiketä valiokunnan jäsenten silmissä, jos asiantuntija ottaa esimerkiksi sosiaalisessa mediassa kärkeviä ennakkokantoja sellaisiin asioihin, jotka saattavat tulla valiokunnan käsittelyyn. Seuraavassa eräs valiokunnan jäsen pohtii kysymystä siitä, voiko valiokuntaan kutsuttavien asiantuntijoiden listalta ”tipahtaa”:

Totta kai. Valiokunta itse päättää, ketä se kuulee. Jos henkilön uskottavuus asiantuntijana on merkittävästi heikentynyt, niin ei sitten kannata kuulla. Tai sitten, jos se käyttäytyy siten, joka ei ole sopivaa sille asiantuntijan roolille, niin se vaikuttaa siihen. On mulla, on näitä tapauksia, joissa se on vaikuttanut. (Jäsen 1)

(5) Sosiaalisen median paine

Verkkomediasta on tullut tärkeä yhteiskunnallisen keskustelun areena perinteisten tiedotusvälineiden rinnalle. Aktiivinen läsnäolo esimerkiksi sosiaalisen median kanavissa onkin keskeinen osa kansanedustajan työtä (Hokkanen, Koivunen ja Turunen 2021). Lisäksi osa oikeusoppineista on alkanut esiintyä ja kirjoittaa näkemyksiään perustuslain tulkinnasta aktiivisesti verkkomediassa (esim. Gråsten 2015). Vanha ja uusi media ruokkivat usein toisiaan: sosiaalisessa mediassa tai esimerkiksi blogissa esitetyt näkemykset nousevat usein perinteiseen uutismediaan uutisina tai puheenvuoroina. Aktiivisimpia keskustelijoita käytetään journalismissa tietolähteinä tai haastateltavina.

Uuden median paine tuntuu jännitteenä perustuslakivaliokunnan työssä. Nopeatempoinen ja arvaamaton sosiaalinen media sopii kehnosti yhteen valiokunnan toimintatapojen kanssa. Kuten eräs valiokunnan jäsen kuvaa, perustuslakivaliokunta on ”hidas instituutio” siinä, missä nykyinen viestintäympäristö vaatii poliitikoilta jatkuvaa läsnäoloa ja lisää heihin kohdistuvaa painetta:

Mutta siis tavallaan se yksi ongelma on tavallaan se nopeasyklisyys, että perustuslakivaliokunta on niin kuin hidas instituutio, niin se, että kaikki on 24 h, ei se ole välttämättä vaan se sosiaalinen media, vaan että poliitikon läsnäolo nykyään on lähes ympärivuorokautista asioiden hoitamista, kansalaiset voi olla suhun yhteydessä koska vaan, sosiaalinen media on yhteydessä ja vaatii sulta asioita koska vaan ja julkisuuden paino on ihan toista. Että nykyään rivikansanedustaja saa varmaan enemmän painetta kansalaisilta ja viiteyhteisöiltä ja julkisuudesta kuin presidentti Kekkonen sai aikanaan. Tavallaan, että se paine on kasvanut. (Jäsen 8)

Valiokunnan onkin pystyttävä suojautumaan paitsi perinteisen myös sosiaalisen median tuottamalta paineelta. Tämä edellyttää, että perustuslakivaliokunnan jäsenellä pysyy ”pää kylmänä”, kuten eräs valiokunnan jäsen kuvaa:

Pitää pitää pää kylmänä, mutta tällä hetkellä se somen vaikutus ihmisiin on järkyttävä. Että se someraivo ryöpsähtää yks kaks. Jos katsoo politiikkaa, niin sitten joku [...] päivittää jotain päätöstä, niin siinä on heti kohta monta tuhatta tykkääjää. [...]. Ei perustuslakiasioissa pidä lähteä some-keskusteluun liikaa. (Jäsen 11)

Haastatteluista kuuluu, että näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa pohditaan. Sosiaalisen median kohdalla valiokunnan toimintakulttuuri mediaan liittyvine käytäntöineen hakee muotoaan. Haastattelemillamme valiokunnan jäsenillä on jossain määrin eriäviä näkemyksiä siitä, miten sosiaalisessa mediassa toimitaan. Eräs valiokunnan jäsen kuvaa, että sosiaalinen media on ”vaikea” vaikutuskanava valiokunnan jäsenelle, sillä ”asioita ei oikeastaan ennakkollisesti saisi kommentoida” (Jäsen 7). Toisaalta eräs toinen valiokunnan jäsen kuvaa varovaisuuttaan sosiaalisessa mediassa, vaikka pohtiikin samalla, että sille ei ole ”juridista pohjaa”:

Mä olen aika varovainen, varsinkin jos asia on niin kuin käsittelyssä sillä hetkellä. Niin sitten mä jotenkin pyrin pitäytymään sitten omassa roolissani. Ja mä ajattelen, että perustuslakivaliokunnan jäsenenä mun pitääkin ehkä olla pidättäytyväisempi kuin jonkun toisen valiokunnan jäsenet tietyissä kysymyksissä. Ja sitten en tiedä, ei sillä varmaan juridista pohjaa sille ole, että en saisi kommentoida, mutta jotenkin koen, että ei näytä hyvältä, jos sanon vahvasti mielipiteeni ja sitten ennen asian käsittelyä ja sitten peivissä se vaikuttaisi siltä, että en mahdollista tavallaan juridiselle keskustelulle tai asiantuntijoille sitä painoarvoa, mikä sillä voisi olla. Mutta kyllä mä tossa huomaan, että ihmisillä on tosi erilaisia tapoja toimia, että kyllä siellä muutama jäsen ei ajattele näin ja tuovat oman kantansa paljon vahvemmin esille. (Jäsen 5)

Sosiaalisen median käytöstä pidättäytyminen onkin asia, jossa pelisäännöt eivät tunnu aivan selkeiltä. Eräs valiokuntaneuvos kertoo myös pohtineensa, pitäisikö perustuslakivaliokunnalla olla oma Twitter-tili, jonka kautta valiokunnan lausunnoista voisi tiedottaa. Hän kertoo kuitenkin päätyneensä siihen, ettei se palvelisi valiokuntaa, vaan voisi päinvastoin olla ristiriidassa sen tavoitteiden kanssa:

Se on loputon suo sitten, että siinä ajaututaan helposti keskusteluun, että jouduttaisiin selittämään valiokunnan lausuntoa tai sanomaan siitä enemmän, mitä me ei voida tietenkään tehdä. (Neuvos 2)

Paikoin sosiaalisen median vaikutukset valiokuntaan voivat kuitenkin olla konkreettisia. Vuonna 2019 oikeustieteilijöiden Twitterissä esittämät kommentit eduskunnan käsittelemien tiedustelulakien perustuslaillisista ongelmista keskeyttivät lakien käsittelyn hetkeksi (Pietiläinen 2019). Eräs valiokuntaneuvos kuvaakin, kuinka sosiaalinen media on lisännyt julkista painetta perustuslakivaliokuntaa kohtaan:

Joo, varmasti on näin, ja kyllä tästä on ihan esimerkkejäkin viime vaalikaudeltakin, kun tiedustelulakipakettia käsiteltiin täysistunnossa silloin loppuvaiheessa ja sitten tuli heti nämä twiitaukset, että hups, päättikö nämä nyt ihan oikeassa menettelyssä siitä säätämisestä, niin kyllähän se keskustelua herätti. [...] Että kyllä sillä on, sillä voi olla ihan tällaisia päätöksentekijöihin vaikuttavia asetelmia. (Neuvos 6)

Myös valtaosa asiantuntijoista suhtautuu pidättyväisesti sosiaalisen median käyttöön. Moni kertoo, että käyttää sosiaalisen median kanavia vain niukasti, jos lainkaan. Periaatteessa sosiaalinen media tarjoaa areenan yhteiskunnalliseen keskusteluun, mutta toisaalta lieveilmiöt, kuten asiantuntijoihin kohdistuva vihapuhe, saavat monet välttelemään sitä. Monen mielestä sosiaalinen media ei sovellu laadukkaan perustuslaillisen keskustelun areenaksi. Erityisesti Twitteriä kuvataan haastatteluissamme usein kriittisesti. Twitter on ”tori, jossa ihmiset huutelee” (Asiantuntija 25), eikä sovi mielekkään juridisen keskustelun edistämiseen, kuten eräs asiantuntija kuvaa.

Samalla kuitenkin osa asiantuntijoista kertoo käyttävänsä sosiaalista mediaa ja muun muassa Twitteriä aktiivisesti ja pitää sitä mainiona tapana avata keskustelua perustuslaista ja välittää omia näkemyksiään paitsi suurelle yleisölle myös kollegoille ja toimittajille:

Twitter on ollut sellainen, jossa on voitu kuitenkin tuoda sellaisia asiantuntijanäkemyksiä, ikään kuin toimittajien ja suuremman yleisön tietoon. Ja välillä voitu myöskin vähän asiantuntijoiden kesken kehittää tai vaihtaakin niitä ajatuksia. (Asiantuntija 2)

Osa asiantuntijoista on ryhtynyt aktiivisesti esittämään näkemyksiään blogeissa. Tämä on heijastunut myös valiokunnan työhön, kuten eräs perustuslakivaliokunnan jäsen kuvaa julkisuuden mahdollisista muutoksista kysyttäessä:

Nämä perustuslakiasiantuntijat pitää tällaista Perustuslakiblogia, joka on aika merkittävä valiokunnan kannalta mun mielestä, koska siellä ne reflektoi valiokunnan päätöksiä, mietintöjä ja lausuntoja kriittisesti arvioivat, ja se on sellainen elementti, jota ennen vanhaan ei varmasti ollut olemassa. Että sitten joku joskus ehkä teki jonkun väitöskirjan perustuslakivaliokunnan päätöksistä, mutta sitten [...] oli jo monet vaalit sen jälkeen. Ja nyt se on kaikki niin nopeasti päivitettyä ja luettavissa, että kyllähän se tuo sellaisen oman ulottuvuuden. (Jäsen 4)

Sosiaalinen media on myös usein kanava sellaisille asiantuntijoille, jotka eivät lukeudu aivan valiokunnan käyttämän asiantuntijajoukon ytimeen. Kuten eräs valiokunnan jäsen arvioi, sosiaalisessa mediassa ja Perustuslakiblogissa aktiivisimmin ei toimi valiokunnan eniten kuulema ”vakioporukka”, vaan ”seuraavassa portaat olevat”, jotka eivät pääse ”riit-

tävän usein omasta mielestään meidän kuultavaksi” (Jäsen 1). Sosiaalinen media näyttääkin siis toimivan myös areenana, jonka kautta valiokunta-asiantuntijoiden ydinryhmän ulkopuolella olevat nostavat näkemyksiään perustuslaista käytävään keskusteluun.

Yhteenveto: perustuslakivaliokunnan defensiivinen mediasuhde ja sen jännitteet

Median kasvanut merkitys eli yhteiskunnan medioituminen luo paineita yhteiskunnan eri instituutioille. Median vaikutus tuntuu esimerkiksi tieteessä (Scheu 2019), julkisessa hallinnossa (Thorbjørnsrud 2015) ja oikeusjärjestelmässä (Peleg ja Bogoch 2014). Suomessa median ja julkisuuden paineet vaikuttavat myös perustuslain tulkintatyöhön, jota tehdään eduskunnan perustuslakivaliokunnassa. Median luomaa painetta kuvailtiinkin haastatteluisamme usein kovaksi: toimittajat metsästävät valiokunnan sisältä aktiivisesti tietoa ja kommentteja eritoten poliittisesti kiistanalaisten kysymysten yhteydessä.

Tämä tutkimus näyttää, kuinka Suomessa Eduskunnan perustuslakivaliokunta pyrkii yrittää suojata päätöksentekoaan medialta ja julkisuudelta. Näin toimiessaan valiokunta pyrkii estämään perustuslain tulkinnan politisoitumisen julkisuudessa.

Perustuslakivaliokunta suojautuu median paineelta virallisten säännösten ja epävirallisten käytäntöjen avulla. Valiokunta kokousta säännösten mukaisesti suljetuin ovin, eikä kokouksissa käytetyistä puheenvuoroista tai neuvotteluista voi puhua mediajulkisuudessa edes asian valmistuttua. Nämä rajoitukset tukevat perustuslakivaliokunnan jäsenten kykyä toimia oikeudellisessa roolissa tai – erään jäsenen sanoin – ”tuomarin hattu päässä”. Oikeudelliset säännökset mediajulkisuudessa esiintymisestä eivät kuitenkaan ole yksityiskohtaisia, eikä mediajulkisuudessa esiintymisestä seuraa oikeudellisia sanktioita. Valiokunnan suhdetta mediaan määrittää siten myös epävirallisempi toimintakulttuuri (Thorbjørnsrud 2015, 191), joka koostuu vakiintuneista käytännöistä ja sanattomista sopimuksista. Epävirallisemman kulttuurin olemassaolosta kertoo se, että haastateltavamme arvioivat, miten ”kunniallisesti” ja ”korrektisti” jäsenet ja valiokunnan kuulemat asiantuntijat toimivat mediajulkisuudessa.

Valiokunta puhuu mediajulkisuuteen keskitetysti – valiokunnan puheenjohtajan suulla tai tiedotustilaisuuksien kautta. Sen jäsenten odotetaan kieltäytyvän toimittajien kommenttipyyntöistä, jotta valiokunnan keskeneräisistä keskusteluista ei tihkuisi tietoa mediaan ja valiokunnan työrauha säilyisi rikkomattomana. Myös monet asiantuntijat välttelevät kommentoimasta keskeneräisiä valiokunta-asioita mediajulkisuudessa, sillä se koetaan asiattomaksi yritykseksi vaikuttaa perustuslakivaliokunnan oikeudelliseen työhön.

Koska julkisuus-kulttuuri toimii myös kirjoittamattomien käytäntöjen eikä vain oikeudellisten säännösten varassa, kulttuuria koetellaan jatkuvasti. Vaikka viestintä on muodollisesti keskitettyä, mediajulkisuus tarjoaa mahdollisuuden edistää omia näkemyksiä julkisuudessa tai rakentaa hyviä suhteita journalisteihin, esimerkiksi vuotamalla tietoja lähdesuojan turvin. Tämä aiheuttaa jännitteitä valiokunnan sisällä: oikeudellinen harkinta ja jäsenten poliittiset tavoitteet ovat paikoin ristiriidassa, kun jäsenillä on kiusaus puhua näkemyksistään julkisuuteen joko avoimesti tai vuotamalla.

Perustuslakivaliokunta pyrkii hallitsemaan median paineita ja sen aiheuttamia jännitteitä käymällä sisäisiä keskusteluja yhteisistä pelisäännöistä. Näin pyritään patoamaan vuotoja

ja estämään keskeneräisiä valiokunta-asioita nousemasta mediajulkisuuteen. Lisäksi journalisteihin voidaan olla yhteydessä myös puolustuksellisista syistä. Valiokunnasta saateen antaa kriittistä palautetta toimittajille, joiden koetaan käsitelleen valiokunta-asioita puutteellisesti tai harhaanjohtavasti. Lisäksi haastatteluissamme kerrotaan tapauksesta, jossa puheenjohtaja on käynyt uutismedian toimituksessa puhumassa perustuslakivaliokunnan toimintaperiaatteista. Valiokunta voi myös suhtautua torjuvasti asiantuntijoihin, jotka eivät suhtaudu mediajulkisuuteen riittävän pidättyväisesti, ja heidät saatetaan jättää tulevien valiokuntakuulemisten ulkopuolelle.

Myös sosiaalinen media on haastanut suomalaisen perustuslaillisen keskustelun vakiintuneita käytäntöjä. Siinä missä esimerkiksi valtiosääntöoikeuden asiantuntijoiden suhde mediajulkisuuteen on perinteisesti ollut pidättyväistä ja epävirallisten, mutta vakiintuneiden käytäntöjen sanelemaa, asiantuntijat käyvät tätä nykyä sosiaalisessa mediassa perustuslaillista keskustelua aiempaa julkisemmin. Osa toimittajien, asiantuntijoiden ja poliitikkojen välisistä luottamuksellisista keskusteluista vaikuttaakin siirtyneen sosiaaliseen mediaan (ks. Reunanen ja Kunelius 2021, 66). Sosiaalinen media tarjoaa myös areenan niille asiantuntijoille, jotka eivät välttämättä kuulu valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden ydinryhmään, mutta kokevat, että heillä on näkemyksiä perustuslain tulkinnasta. Osa asiantuntijoista muistuttaakin, että perustuslain tulkinnasta on voitava keskustella julkisesti. He pitävät perustuslaillisia kysymyksiä koskevaa keskustelua turhan suljettuna ja korostavat, että tutkijoiden nimenomaisena tehtävänä on osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Aiemmassa kansainvälisessä tutkimuksessa on osoitettu, että mediahuomio voi uhata oikeudellisten prosessien puolueettomuutta (Peleg ja Bogoch 2012). Suomessa aikaisemmat tutkimukset ovat näyttäneet, että media vaikuttaa oikeudellisten instituutioiden toimintaan vain niukasti (Kunelius ja Reunanen 2012, 69). Tämän tutkimuksen perusteella suomalaisessa oikeusjärjestelmässä nimenomaan perustuslakivaliokunnan suhde mediaan ja julkisuuteen on asia, jota kannattaa seurata. Suomessa on ainutlaatuinen järjestelmä, jossa perustuslainmukaisuuden valvonta keskitetään kansanedustajista koostuvalle eduskunnan perustuslakivaliokunnalle. Suomi poikkeaa maista, joissa perustuslakivalvonta on pääasiallisesti tuomioistuinten vastuulla. Valiokunnan korostettu asema oikeuden ja politiikan rajapinnalla synnyttää jännitteitä, joita valiokunta pyrkii tässä artikkelissa kuvaavillamme keinoilla hallitsemaan. Perustuslakivaliokunnan toiminnassa panoksena ovat perustuslaki ja sen tulkinta, minkä vuoksi on tärkeää seurata myös sitä, miten media ja julkisuus valiokuntaan ja sen oikeudelliseen työhön mahdollisesti vaikuttavat.

Perustuslain tulkintaan liittyvät kysymykset nousevat yhteiskunnalliseen keskusteluun tietenkin myös tuomioistuinvetoisissa järjestelmissä. Esimerkiksi perustuslakia tulkitsevan tuomioistuimen tuomareiden valinta saattaa olla laajalti seurattu, kiistelty mediatapahduma. Perustuslakivalvonnan suhde julkisuuteen näyttäisikin olevan yhteydessä siihen, mikä elin valvontaa suorittaa ja millaisesta oikeudellisesta ja poliittisesta kulttuurista on kulloinkin kyse (Tamm ja Letto-Vanamo 2015; de Vinter 2018, 438–440; Dahlberg 2022).

Tuomioistuinasioiden julkisuudesta säännellään perinteisesti hyvin tarkkaan kansallisissa lainsäädännöissä. Tällöin tuomioistuimelle ja kaikille sen toimijoille, kuten asianosaisille ja heidän avustajilleen sekä yleisölle ja tuomareille, on selvää, missä julkisuuden rajat kulkevat. Suomen perustuslakivaliokunnan toiminnan julkisuudesta ei ole kuitenkaan yksi-

tyiskohtaista sääntelyä. Valiokuntatyön julkisuutta säännellään yleisluontoisesti ja kaikkia valiokuntia silmällä pitäen. Lisäksi suomalainen perustuslainmukaisuuden ennakkovalvonta on muotoutunut tavanomaisen oikeuden kautta, ja perustuslakiin on myöhemmin kirjattu tavanomaisen oikeuden kautta muodostunut käytäntö. (Jyränki 2003, 385–391.) Näin ollen perustuslakivaliokunnan toiminta on ylipäätään rakentunut osin kirjoittamattomien käytäntöjen varaan. Tämän vuoksi valiokunnan julkisuuskulttuuri nojaa epävirallisiin käytäntöihin, eikä esimerkiksi neuvottelusalaisuudesta ole yksityiskohtaista, lain tasoista sääntelyä.

Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että on tärkeä ymmärtää, millainen asema virallisilla ja epävirallisilla julkisuuskäytännöillä on poliittisissa ja oikeudellisissa prosesseissa ja instituutioissa. Oikeudelliset säännöt eivät selitä instituutioiden mediasuhdetta tyhjentävästi, vaan päätöksenteon ymmärtämiseksi on tärkeää tutkia myös epävirallisia mediaan ja julkisuuteen liittyviä käytäntöjä (ks. Vesa ja Kananen 2014).

Perustuslain asema suomalaisessa järjestelmässä on vahvistunut viime vuosikymmeninä. Olisi kiinnostavaa tarkastella historiallisen aineiston avulla esimerkiksi sitä, miten perustuslakivaliokuntaa on kuvattu journalismissa vuosikymmenten saatossa. Suomalaisen politiikan journalismin historiallisia muutoksia analysoivat Kunelius ja Väliverronen (2009, 243) kirjoittavat, että 1960-luvulla journalismi oli ”politiikan kentän tekninen jatke”, jota poliitikot hallitsivat puheenvuoroillaan. Sittemmin mediakentän kaupallistuminen ja median itenäisen eetoksen vahvistuminen ovat vieneet politiikan journalismia suuntaan, jossa korostuvat kiinnostavuus, konfliktit ja dramaattisuus (emt., 244–247). Nämä murrokset ovat mitä luultavimmin vaikuttaneet myös siihen, millainen kuva perustuslainmukaisuuden valvonnasta mediajulkisuuteen piirtyy. Lisäksi uusien viestintävälineiden nousu näyttää muuttavan päätöksenteon ja julkisuuden käytäntöjä. Perustuslain ja perusoikeuksien kohdalla sosiaalinen media on nostanut uusia asiantuntijajääniä julkisuuteen ja koetellut vakiintuneita julkisuuskäytäntöjä. Muutos näkyy uudenlaisena julkisena keskusteluna ja tuntuu perustuslakivaliokunnan sisällä. Uusien viestintävälineiden ja keskustelualustojen vaikutuksia oikeudellisiin instituutioihin ja prosesseihin olisikin syytä tutkia vielä tarkemmin.

Tässä tutkimuksessa korostuu suomalaisen järjestelmän ainutlaatuisuus. Olisi kiinnostavaa verrata suomalaista järjestelmää muihin maihin. Jatkotutkimuksessa voisi tarkastella, miten perustuslakia koskevat kiistat näkyvät julkisuudessa eri maissa ja millainen on median suhde toisenlaisiin perustuslainmukaisuuden valvontajärjestelmiin.

Kirjallisuus

- Altheide, David L. 2004. "Media logic and political communication." *Political Communication* 21 (3): 293–296. <https://doi.org/10.1080/10584600490481307>.
- Blumler, Jay G ja Frank Esser. 2019. "Mediatization as a combination of push and pull forces: Examples during the 2015 UK general election campaign." *Journalism* 20 (7): 855–872. <https://doi.org/10.1177%2F1464884918754850>.
- Bogoch, Bryna ja Anat Peleg. 2014. "Law in the age of media logic." Teoksessa *Mediatization of Communication*, toimittanut Knut Lundby, 443–462. Berlin: De Gruyter.
- Dahlberg, Maija. 2019. "Increasing Openness of Court Proceedings? Comparative Study on Public Access to Court Documents of the European Courts." *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 132 (3-4): 307–341. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3096-2019-03-04-03>.
- Dahlberg, Maija. 2021. "Perustuslakivaliokunnan valiokuntaneuvosten rooli perustuslainmukaisuuden valvontajärjestelmässä: valiokunnan työrukkanen vai merkittävä vallankäyttäjä?" *Lakimies* 118 (5): 745–784. <https://www.edilex.fi/lakimies/24689>.
- Dahlberg, Maija. 2022. "Openness of Constitutional Review: A Comparative Analysis of How Transparency is Ensured in Ex Ante Constitutional Review." *European Yearbook of Constitutional Law* 3: 155–196.
- de Visser, Maartje. 2014. *Constitutional review in Europe: a comparative analysis*. Oxford: Hart Publishing.
- Eskola, Jari ja Juha Suoranta. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Esser, Frank. 2013. "Mediatization as a challenge: Media logic versus political logic." Teoksessa *Democracy in the age of globalization and mediatization*, toimittaneet Hanspeter Kriesche, Sandra Lavenex, Frank Esser, Jörg Matthes, Marc Bühlmann ja Daniel Bochsler, 155–176. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Giese, Lieve. 2005. "The empire strikes back: Press judges and communication advisers in Dutch courts." *Journal of Law and Society* 32 (3): 450–472. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6478.2005.00332>.
- Gråsten, Hanna. 2015. "Professorit: Sipilän malli kaatuisi perustuslakiin." *Iltalehti* 6.11.2015. Luettu 17.1.2022. <https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/2015110620625258>.
- Hakahuhta, Ari. 2020. "Perustuslakivaliokunnassa on kriisipalaverin paikka – perustuslain vartijaa uhkaavat politisoituminen ja vuodot." *Yle Uutiset* 9.12.2020. Luettu 5.1.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-11689981>.
- Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta ja laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta (HE 89/1990 vp). Luettu 27.8.2021. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_89+1990.pdf.
- Hidén, Mikael. 2008. "Perustuslakivaliokunnan rooli Suomen valtiollisessa järjestelmässä." Teoksessa *Oikeus kansainvälisessä maailmassa – Ilkka Saraviidan juhlakirja*, toimittaneet Markus Aarto ja Markku Vartiainen, 1–10. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, Sirkka ja Helena Hurme. 2010. *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hokkanen, Julius, Anu Koivunen ja Maiju Turunen. 2021. *Datan alaiset: Kansanedustajien digitaalinen arki*. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/132432>.
- Husa, Jaakko. 1998. "Lakien perustuslainmukaisuuden valvonta ja valtiosääntöuudistus." *Defensor Legis* 79 (2): 183–215.
- Husa, Jaakko. 2004. *Non Liquet? Vallanjako, perusoikeudet, systematisointi – Oikeuden ja politiikan välisiä rajankäyntejä*. Helsinki: Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja.
- Husa, Jaakko ja Antero Jyränki. 2021. *Valtiosääntöoikeus*. Helsinki: Kaupakkamari.
- Junkkari, Marko. 2021. "Lainsäädäntökehikko", toisteli Sanna Marin Ylen haastattelussa – Miksi pääministeri puhuu niin paljon hallinnollisjuridista jargonia?" *Helsingin Sanomat* 21.3.2021. Luettu 26.1.2022. <https://www.hs.fi/junkkari/art-2000007869313.html>.
- Jyränki, Antero. 1984. Perustuslakivaliokunta lakien perustuslainmukaisuuden valvojana. *Oikeus* 13 (4): 293–297.
- Jyränki, Antero. 2003. *Valta ja vapaus. Valtiosääntöoikeuden yleisiä kysymyksiä*. 3. uud. painos. Helsinki: Talentum.
- Kantola, Anu. 2014. "Mediatization of power: Corporate CEOs in soft capitalism." *Nordicom Review* 35 (2): 29–41. <https://doi.org/10.2478/nor-2014-0013>.
- Kantola, Anu ja Juho Vesa. 2013. "Mediated scandals as social dramas: Transforming the moral order in Finland." *Acta Sociologica* 56 (4): 295–308. <https://doi.org/10.1177%2F0001699313477872>.
- Keinänen, Anssi ja Matti Wiberg. 2012. "Perustuslakivaliokunta lausuntovaliokuntana ja asiantuntijoiden kuulijana." *Oikeus* 41 (1): 86–106.
- Kervinen, Elina. "Perustuslakivaliokunnan näkemykset jakautuneet EU:n elpymispaketista, valiokunnalta odotetaan tärkeää ratkaisua pian." *Helsingin Sanomat* 20.4.2021. Luettu 17.1.2022 <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007930977.html>.

- Koivisto, Matti. 2019. "Sote-uudistuksen pitkä kuolinkamppailu – näin viimeiset päivät etenivät." *Yle* 8.3.2019. Luettu 26.8.2021 <https://yle.fi/uutiset/3-10680422>.
- Kolb, Robert. 2013. *The International Court of Justice*. Oxford: Hart.
- Kunelius, Risto ja Jari Väliaverron. 2009. "Vallan näytöksiä vai kriittistä julkisuutta. Journalismi medioitumisen aikakaudella." Teoksessa *Journalismi murroksessa*, toimittanut Esa Väliaverron, 225–247. Helsinki: Gaudeamus.
- Korkein hallinto-oikeus. 2011. Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisu. KHO 2011:73 23.8.2011/2262. Luettu 1.2. 2022. <https://finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2011/201102262>.
- Kunelius, Risto, Elina Noppari ja Esa Reunanen. 2010. *Media vallan verkoissa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kunelius, Risto ja Esa Reunanen. 2012. "Media in political power: A Parsonian view on the differentiated mediatization of Finnish decision makers." *The International Journal of Press/Politics* 17 (1): 56–75. <https://doi.org/10.1177%2F1940161211424207>.
- Lavapuro, Juha. 2009. "Perustuslakivaliokunnan arvovalta ja valtiosääntökulttuurin murros." Teoksessa *Juhlajulkaisu Mikael Hidén 1939 – 7/12 – 2009*, toimittaneet Pia Letto-Vanamo, Olli Mäenpää ja Tuomas Ojanen, 223–237. Helsinki: Suomalainen Lakimiesyhdistys.
- Lavapuro, Juha. 2010. *Uusi perustuslakikontrolli*. Helsinki: Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja.
- Lavapuro, Juha, Tuomas Ojanen ja Martin Scheinin. 2011. "Rights-based constitutionalism in Finland and the development of pluralist constitutional review." *International Journal of Constitutional Law* 9 (2): 505–531. <https://doi.org/10.1093/icon/mor035>.
- Lundby, Knut. 2014. "Mediatization of Communication." Teoksessa *Mediatization of Communication*, toimittanut Knut Lundby, 3–35. Berlin: De Gruyter.
- Marcinkowski, Frank. 2014. "Mediatization of politics: Reflection on the state of the concept." *Javnost – The Public* 21 (2): 5–22. <https://doi.org/10.1080/13183222.2014.11009142>.
- Moran, Leslie J. 2014. "Mass-mediated 'open justice': Court and judicial reports in the Press in England and Wales." *Legal Studies* 34 (1): 143–166. <https://doi.org/10.1111/lest.12011>.
- Nölleke, Daniel, Andreas M. Scheu ja Thomas Birkner. 2021. "The other side of mediatization: Expanding the concept to defensive strategies." *Communication Theory* 31 (4): 737–757. <https://doi.org/10.1093/ct/qtaa011>.
- Pekonen, Kyösti. 2011. *Puhe eduskunnassa*. Tampere: Vastapaino.
- Peleg, Anat ja Bryna Bogoch. 2012. "Removing Justitia's blindfold: The mediatization of law in Israel." *Media, Culture & Society* 34 (8): 961–978. <https://doi.org/10.1177%2F0163443712455558>.
- Peleg, Anat ja Bryna Bogoch. 2014. "Mediatization, legal logic and the coverage of Israeli politics on trial." *Journalism Practice* 8 (3): 311–325. <https://doi.org/10.1080/17512786.2014.889449>.
- Perustuslakiblogi. 2022. *Blogin toimitus*. Luettu 17.1.2022. <https://perustuslakiblogi.wordpress.com/yhteystiedot/>.
- Pietiläinen, Tuomo. 2019. "Mistä tiedustelulakisotkussa oikein on kysymys? Twiittaavat professorit saivat eduskunnan puhemiehen vetämään hätäjarrusta näiden huomioiden vuoksi." *Helsingin Sanomat* 14.2.2019. Luettu 12.1.2022. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006001117.html>.
- Pollack, Ester, Sigurd Allen, Anu Kantola ja Mark Ørsten. 2020. The new normal: Scandals as a standard feature of political life in Nordic countries." *International Journal of Communication* 12: 3087–3108.
- Puusa, Anu. 2011. "Laadullisen aineiston analysointi." Teoksessa *Menetelmäviidakon raivaajat: Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*, toimittaneet Anu Puusa ja Pauli Juuti, 114–125. Helsinki: Johtamistaidon opisto.
- Raivio, Petri. 2019. "Puolustusministeri syytti "perustuslakitalbaneja" tiedustelulakien viivyttämisestä." *Yle Uutiset* 14.2.2019. Luettu 12.1. 2022 <https://yle.fi/uutiset/3-10647077>.
- Reunanen, Esa ja Risto Kunelius. 2021. *Medioitunut valta ja politiikan paluu. Kyselytutkimus suomalaisten päättäjien suhteesta mediaan 2009 ja 2019*. Tampere: Tampere University Press.
- Riepula, Esko. 1973. *Eduskunnan perustuslakivaliokunta perustuslakien tulkitsijana – Valtiosääntötutkimus eduskunnan perustuslakivaliokunnasta perustuslakikontrollia ja perustuslakien tulkintaa harjoittavana elimenä vv:n 1907-1972 valtiopäivillä*. Vammala: Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja.
- Riepula, Esko, Jukka Kultalahti ja Teuvo Pohjolainen. 2019. *Kenellä valta valtiossa – Kuninkaiden ja säätyjen vallasta kansan valtaan. Perustuslakiemme pitkä kaari*. Tampere: Vastapaino.
- Sajari, Petri. 2021. "Perustuslakivaliokunta tyrmäsi hallituksen esityksen liikkumisrajoituksista: Voisi johtaa "absurdiin sääntelyyn"." *Helsingin Sanomat* 31.3.2021. Luettu 26.8.2021. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007893759.html>.
- Saraviita, Ilkka. 2005. *Suomalainen perusoikeusjärjestelmä*. Helsinki: Talentum.

- Saraviita, Ilkka. 2009. "Lex Nokia täynnä mokia?" Teoksessa *Juhlajulkaisu Mikael Hidén 1939 – 7/12 – 2009*, toimittaneet Pia Letto-Vanamo, Olli Mäenpää ja Tuomas Ojanen, 435–446. Helsinki: Suomalainen Lakimiesyhdistys.
- Saraviita, Ilkka. 2011. *Perustuslaki*. Helsinki: Talentum.
- Saraviita, Ilkka. 2012. "Lisänäkökohtia perustuslakivaliokunnasta lausunnonantajana ja asiantuntijoiden kuulijana." *Oikeus* 41 (2): 299–304. <https://www.edilex.fi/oikeus/8921.pdf>.
- Sarvarian, Arman ja Maria Louca. 2019. "Secrecy of Deliberations." *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law*. Oxford University Press. <https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law-mpeipro/e2123.013.2123/law-mpeipro-e2123>.
- Sasi, Kimmo. 2009. "Asiantuntijat perustuslakivaliokunnan asiantuntijatyössä." Teoksessa *Juhlajulkaisu Mikael Hidén 1939 – 7/12 – 2009*, toimittaneet Pia Letto-Vanamo, Olli Mäenpää ja Tuomas Ojanen, 153–166. Helsinki: Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja.
- Scheu, Andreas M. 2019. "Between offensive and defensive mediatization: An exploration of mediatization strategies of German science-policy stakeholders." *Journal of Science Communication* 18 (3): 1–20. https://jcom.sissa.it/sites/default/files/documents/JCOM_1803_2019_Ao8.pdf.
- Schäfer, Mike S. 2014. "The media in the labs, and the labs in the media: What we know about the mediatization of science." Teoksessa *Mediatization of Communication*, toimittanut Knut Lundby, 571–593. Berlin: De Gruyter.
- Spörer-Wagner, Doreen ja Marcinkowski, Frank. 2010. "Is talk always silver and silence golden? The mediatization of political bargaining." *Javnost – The Public* 17 (2): 5–26. <https://doi.org/10.1080/13183222.2010.11009028>.
- Stenroos, Maria. 2021. "Analyysi: Perustuslakivaliokunta ratkaisi yhden äänen enemmistöllä asian, joka ajaa kriisiin koko EU:n." *Yle Uutiset* 27.4.2021. Luettu 17.1.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-11904699>.
- Strömbäck, Jesper. 2008. "Four phases of mediatization: An analysis of the mediatization of politics." *The International Journal of Press/Politics* 13 (5): 228–246.
- Strömbäck, Jesper ja Peter Van Aelst. 2013. "Why political parties adapt to the media: Exploring the fourth dimension of mediatization." *The International Communication Gazette* 75 (4): 341–358. DOI: <https://doi.org/10.1177/1748048513482266>.
- Strömbäck, Jesper ja Frank Esser. 2014. "Mediatization of politics: Towards a theoretical framework." Teoksessa *Mediatization of politics: Understanding the transformation of Western democracies*, toimittaneet Frank Esser ja Jesper Strömbäck, 3–28. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Tamm, Ditlev ja Pia Letto-Vanamo. 2015. *Oikeuden maailma: näkökulmia oikeuskulttuureihin*. Helsinki: Suomalainen Lakimiesyhdistys.
- Teittinen, PaaVo, Elina Kervinen ja Teemu Muhonen. 2020. "HS:n tiedot: Perustuslakivaliokunnassa enemmistö katsoo Haaviston rikkoneen virkavelvollisuuttaan, syytekynnys ei kuitenkaan ylity." *Helsingin Sanomat* 8.12.2020. Luettu 26.8.2021. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007669962.html>.
- Thorbjørnsrud, Kjersti. 2015. "Mediatization of Public Bureaucracies: Administrative versus Political Loyalty." *Scandinavian Political Studies* 38 (2): 179–197. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12041>.
- Thorbjørnsrud, Kjersti, Tine Ustad Figenschou ja Øyvind Ihlen. 2014. "Mediatization of public bureaucracies." Teoksessa *Mediatization of Communication*, toimittanut Knut Lundby, 405–422. Berlin: De Gruyter.
- Tuori, Kaarlo. 2007. *Oikeuden ratio ja voluntas*. Helsinki: WSOYpro.
- Vainio, Jouni. 2007. "Varsinainen työhän tehdään valiokunnissa." Teoksessa *Valiokunnat lähikuvassa*, toimittaneet Voitto Helander, Kyösti Pekonen, Jouni Vainio ja Tapani Kunttu, 140–277. Helsinki: Editia.
- Valiokuntaopas. 2019. *Valiokuntaopas*. Luettu 27.8.2021. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/julkaisu/Metatieto/Documents/EDK-2019-AK-279594.pdf>.
- van Dijck, Jose ja Thomas Poell. 2013. "Understanding social media logic." *Media and Communication* 1 (1): 2–14. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2309065.
- Vesa, Juho ja Johannes Kananen. 2014. "Kolmikantaisten valmisteluryhmien julkisuussäännöt: tapaustutkimus Sosiaaliturvan uudistamiskomiteasta." *Media & viestintä* 37 (4): 3–21. <https://doi.org/10.23983/mv.62831>.
- Wiberg, Matti. 2003. "Perustuslakivaliokunta asiantuntija-areenana." *Lakimies* 101 (6): 967–991.
- Yle-STT. 2021. "Kansanedustaja Mikko Kärnäälle syyte professori Tuomas Ojases kunnianloukkauksesta." *Yle Uutiset* 2.11.2021. Luettu 17.1.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-12171359>.